

BOGANMELDELSE

Heinz Israel: KULTURWANDEL GRÖNLÄNDISCHER ESKIMO IM 18. JAHRHUNDERT.

Abhandlungen und Berichte des Staatlichen Museum für Völkerkunde Dresden. Band. 29. Akademie-Verlag, Berlin 1969.

Når man endnu den dag i dag – helt oppe i Upernavik – kan træffe folk, der udmærket ved, at unge piger skulle bære rødt, gifte koner blåt og enker hvidt hårbånd, så er det en rest af centraleuropæisk dragtskik, man har med at gøre.

Centraleuropæisk – i Upernavik? Nej, det er ikke noget vrøvl. Her er forklaringen: Skikken er kommet med Herrnhuterne.

Hjemme i deres hovedby, Herrnhut i Lausitz i det nuværende DDR, havde de udarbejdet deres specielle inddeling af samfundet i »kor«, dvs. klassificeret menighedens medlemmer efter alder og ægtestand, og givet hvert kor sine egne symboler. Dette system overførtes bl. a. til Ny Herrnhut ved Godthåb (de missionerede også i Afrika og Amerika), hvor menighedens grønlandske tilhængere måtte underkaste sig bl. a. det herrnhutiske dragtregulativ af 1738, der byggede på de måhriske bondedragter. Regulativet blev dog tilpasset de lokale dragtskikke, således at de farver, man hjemme havde på de bånd, med hvilke kvinderne bandt deres hue under hagen, blev overført til båndet om hårtoppen.

Dette er en lille, og ret uvæsentlig, smagsprøve fra en nylig udkommet bog om den herrnhutiske påvirkning af det grønlandske erhverv og samfund, skrevet af den tyske etnograf Heinz Israel, der er vor tids bedste kender af herrnhutermissionen i Grønland. Han er ansat ved det etnografiske museum i Dresden, og herfra er der kun ca. 70 km til Herrnhut, hvor Brødremenighedens gamle arkiv ligger.

For den, der interesserer sig for Grønlands hi-

storie, er dette arkiv meget betydningsfuldt – ikke mindst, som Israel selv understreger det, efter at Sydgrønlands arkiv er gået ned med Hans Hedtoft i 1959. Grundlaget for bogen er den store mængde bevarede dokumenter i Herrnhut – bl. a. Ny Herrnhut-missionens dagbog fra 1733–1800, der fylder 3500 tætskrevne sider.

Da det jo er et missionsarkiv, det drejer sig om, var det en nærliggende tanke, at det indeholder gode kilder til viden om den gamle grønlandske religion. Men det er ikke tilfældet: man bekæmpede hedenskaben, men efterlod sig så at sige ingen notater om religionen, der har nogen videnskabelig kildeværdi.

Hovedtemaet for Israels bog er da også påvirkningen fra de specielle herrnhutiske former for samfundsliv, som de blev overført til området omkring Godthåb, og som de manifesterede sig i forhold som navngivning, skikke ved fødsel, ægteskabs indgåelse og død, men også inddelingen af den grønlandske menighed i kor, hustugten, skolegangen samt den kendte indflydelse sammenhobningen af folk omkring missionen havde på erhverv, levestandard og gennemsnitsalder.

Israel trækker nogle linier dels tilbage til den »eskimoiske« kultur, dels til vore dage. I et afslutningskapitel ridser han nogle af de moderne problemer op og påpeger bl. a. – noget man sjældent ser – den interne grønlandske klassesdeling med et bestillingsmands- og pengearistokrati.

Heinz Israel læser naturligvis dansk – og han begynder sin bog med et citat fra Guldborg Chemnitz og slutter sit veldokumenterede værk med et langt citat fra Robert Petersen i note 990. Men dermed er bogen ikke slut. En fortegnelse over kilderne i Archiv der Evangelischen Brüder Unität, Herrnhut, 11 sider litteraturhenvisninger, 22 sider tabeller, 17 helsidesplancher og et kort over Godthåb-området hører også med.

G. Nellemann.